

*Πρεσβύτερου Στέφανου Στεφόπουλου
Ἐφημέριου Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Ἀμπελοκήπων*

Περὶ Πνευματικῶν Ἀδελφῶν καὶ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου

Θεολογική καὶ κανονική ἐρμηνεία τοῦ πνευματικοῦ δεσμοῦ πού δημιουργεῖται μεταξύ δύο βαπτισθέντων πού ἔχουν κοινό ἀνάδοχο. Τό κείμενο ἀποτελεῖ ἀπάντηση σέ Ἐγκύκλιο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πού μεταξύ ἄλλων ἀρνεῖται τόν πνευματικό αὐτό δεσμό.

Στις ἀρχές τοῦ ἔτους 2000 λάβαμε στούς Ἱερούς Ναούς τήν ὑπ' ἀριθμ. 28/25-1-00 ἐγκύκλιο τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν σχετικά μέ τό μυστήριο τοῦ γάμου. Στήν 6η σελίδα, παράγραφο 8, διαβάζουμε τά ἐξῆς: "Δέ λογίζονται πνευματικά ἀδέλφια ἐκεῖνοι πού ἔχουν κοινό ἀνάδοχο"(!!!) Ἐδῶ δημιουργεῖται μιὰ ἔνστασις πού ἔγκειται στό γεγονός ὅτι διαφορετικά μᾶς παρεδόθη ἀπό τοὺς ἁγίους πατέρες μας αὐτό τό θέμα καὶ δέ νομίζω πῶς ἐπρόκειτο περὶ παρεξηγήσεως ἢ παρερμηνείας τῶν ἱερῶν Κανόνων ὥστε νά ὑπάρχει ἀνάγκη διευκρινήσεως ἢ διορθώσεως. Δυστυχῶς, τό ἴδιο λάθος (κατὰ τήν ταπεινή μου ἄποψη) ἐπαναλαμβάνεται ἐνάμισυ χρόνο μετά, ἀπό τόν ἀρχιμ. π. Κύριλλο Μισιακούλη, σέ ἀρθρο του στό περιοδικό " Ἐφημέριος ", (τεῦχος Σεπτεμβρίου 2001, σελ. 20-22), ὁ ὁποῖος τυγχάνει Γραμματέας τῆς Συνδικῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων. Τήν ἴδια ἄποψη ἐξέφρασε ὁ π. Κύριλλος ἀπό ραδιοφώνου (89.5 , Τετάρτη 29-1-03, 17:00μ.μ.). Εἶναι ὅμως ἀναμφισβήτητο ὅτι δύο παιδιά μέ κοινό ἀνάδοχο εἶναι πνευματικά ἀδέλφια!

Ἀπορίας ἄξιο εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἐγκύκλιος στηρίζεται στό "νόημα" τοῦ Νγ' Κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου! Ἀντίθετα, ὁ Νγ' κανὼν ἀναφέρει πῶς εἶναι "μείζων ἢ κατὰ τό πνεῦμα οἰκειότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας" (Πηδάλιον, Κανὼν ΝΓ', σελ. 268).

Στήν ἐρμηνεία τοῦ κανόνος αὐτοῦ, στή σελ. 269, διαβάζουμε: "... ἐπειδὴ ἡ κατὰ τό πνεῦμα συγγένεια αὕτη, καθ' ἣν ἀδελφοὶ γίνονται πνευματικοί...", καθὼς καὶ ὅτι ἡ ἐκ τοῦ βαπτίσματος τοιαύτη συγγένεια φθάνει "μέχρι γάρ τρίτου βαθμοῦ κατὰ βάθος...", ἐνῶ στή σελίδα 752 τοῦ Πηδαλίου (κεφ. Η') διευκρινίζεται ὅτι: " ὁ γάρ τοῦτο ἀναδεχόμενος, πνευματικόν του υἱόν τοῦτο ποιεῖ καὶ πλέον κοντήτερος καὶ οἰκειότερος συγγενῆς καὶ πατήρ γίνεται μέ αὐτό, παρὰ ὅπου εἶναι ὁ σαρκικός του πατήρ, ἐπειδὴ ὅσον εἶναι ἀνώτερον τό πνεῦμα ἀπό τό σῶμα, τόσο οἰκειότερα εἶναι καὶ ἡ συγγένεια τοῦ πνεύματος ἀπό τῆς σαρκός".

Ἀκολούθως, στή σελ. 753, περίπτωση 1η τῶν ἐμποδισμένων, γράφει: " Δὲν δύναται νά πάρη...ὁ σαρκικός του υἱός (τοῦ ἀναδόχου) τήν ἀναδεκτὴν του, διατὶ αὕτη πρὸς...δὲ τὸν υἱόν του εἶναι ἀδελφὴ πνευματικὴ, καὶ ἀκολούθως 6' βαθμοῦ".

Πιο κάτω, στήν 4η περίπτωση τῶν ἀνεμποδίστων, ἀναφέρει: "δύο πνευματικά ἀδέλφια ἔχοντα ἓνα ἀνάδοχον, παίρνουν δύο σαρκικάς ἀδελφάς." Τέλος, στήν ἴδια σελίδα διαβάζουμε: "ἀνίσως δὲ δύο παιδιά ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, μὴ ἔχοντα συγγένειαν σαρκική, βαπτισθοῦν ἀπὸ ἓνα ἀνάδοχον, ταῦτα δὲν παίρνονται, διὰ τί εἶναι ἀδελφοὶ πνευματικοί, κατὰ τὸν ἁγιώτατον

Σισίννιον καὶ β' βαθμοῦ". Θαυμάζει δὲ ὁ συγγραφέας τοῦ Πηδαλίου τὴν διάφορον γνώμην ὀρισμένων πατριαρχῶν καὶ ὑπενθυμίζει ὅτι στὴν περίπτωσιν τῆς ἀγνοίας, δὲν ἐφαρμόζεται οἰκονομία. Τονίζει δὲ ὅτι τὰ ἐξ ἑνὸς ἀναδόχου ἀδέλφια πνευματικὰ δὲν παντρεύονται οὔτε ἀρραβωνιάζονται ὡς "βεβαιοὶ καὶ ὁ Λέων καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς." (Ἐκλογ. τῶν νόμων τίτλ. Ιβ' σελ. 102 τοῦ β' βιβλ. τῆς Γιούρ Γραικορωμ.) Τὸ "Πηδάλιον" τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου καθιστᾷ σαφές τὸ γεγονός ὅτι δύο παιδιὰ μὲ κοινὸ ἀνάδοχο εἶναι πνευματικὰ ἀδέλφια!!! Πῶς λοιπὸν συνάγεται τὸ συμπέρασμα -σύμφωνα μὲ τὴν ἐγκύκλιο- ὅτι κατὰ τὸ "νόημα" τοῦ ΝΓ' κανόνος τῆς ΣΤ' Συνόδου δὲν εἶναι πνευματικὰ ἀδέλφια οἱ ἔχοντες κοινὸ ἀνάδοχο; Μήπως πρέπει νὰ διευκρινιστεῖ ἂν ἡ ἐγκύκλιος ἀναφέρεται σὲ μεμονωμένες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας; Καὶ ὑπὸ ποιῆς προϋποθέσεις; Διότι, σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἁγ. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας: "Ὁ κατ' οἰκονομίαν ποιῶν τί, οὐχ ὡς ἀπλῶς καλὸν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὡς πρὸς καιρὸν χρειῶδες" (ἐρμηνεία εἰς τὸ Γαλ. ε'11). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραπονεῖται διὰ τὴν συκοφαντίαν τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκήρυττε τὴν περιτομὴν μὲ ἀφορμὴ τὴν περιτομὴν τοῦ Τιμοθέου. Ὁ Ζιγαβηνὸς τονίζει πῶς "εἰ καὶ τὸν Τιμόθεον οἰκονομικῶς περιέτεμεν, ἀλλ' οὐκ ἐκήρυξε διὰ τούτου περιτομὴν" καὶ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας παρατηρεῖ σχετικὰ "μὴ γὰρ μοι τὴν πρόσκαιρον οἰκονομίαν εἰς δογματῶν λάβης βεβαιώσιν". Ἄν λοιπὸν "οἰκονομικῶς" καταλύονται οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιο, πρέπει νὰ διευκρινιστεῖ ὁ συγκεκριμένος λόγος καὶ ὄχι νὰ "δογματίζουμε", παρερμηνεύοντας τὸ νόημα τοῦ ΝΓ' Κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Μήπως ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος θά ἔπρεπε νὰ πάρει θέση σὲ ἓνα τόσο σοβαρὸ θέμα πού ἀφορᾷ στὴν καθημερινή σχέση τῶν πιστῶν μεταξύ των καὶ μεταξύ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν;

Τίθεται ὅμως καὶ ἓνα ἄλλο μεγάλο θέμα- αὐτὸ τῆς ἀμφισβήτησεως καὶ ἀπορρίψεως τῆς ἐκάστοτε πατερικῆς ἐρμηνείας, κατὰ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον! Συγκεκριμένα, στὴν προαναφερθεῖσα ραδιοφωνικὴ ἐκπομπή τοῦ σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ σεβαστὸς π. Κύριλλος διετύπωσε τὴν ἄποψη (προσωπική, ἄρα ὑποκειμενική) ὅτι ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἔκανε λάθος στὶς ἐκτιμήσεις του καὶ ὅτι ἡ ἄποψή του εἶναι ὑποκειμενική -ἀφοῦ εἶναι προσωπικὴ ἐρμηνεία- καὶ ὅτι "ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀπορρίπτει". Ποιὰ "Ἐκκλησία" ἐκπροσωπεῖ ἄραγε ὁ π. Κύριλλος ἐξ ὀνόματος τῆς ὁποίας ἀπορρίπτει, κατὰ τὴν προσωπικὴ του ἐκτίμηση, ἀγιοπατερικὴ ἐρμηνεία τὴν ὁποία μάλιστα ἔχει ἐνστερνισθεῖ ἓνας ὀλόκληρος ὀρθόδοξος λαὸς στὴν καθημερινή του ζωὴ; Ἄς ρωτήσῃ ὁ π. Κύριλλος τὸν ἀπλὸ ἀλλὰ συνειδητὸ ὀρθόδοξο πιστὸ πῶς ἀντιλαμβάνεται τὸ θέμα αὐτὸ καὶ τίς γιαγιάδες μας πού σοφὰ ἔφαχναν μέχρι καὶ 7ης γενεᾶς γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν ὅτι δὲν ὑπῆρχε καμιὰ πνευματικὴ ἐκ τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος συγγένεια! Ἀπλότης; Ἀνοησία; Ὑπερβολή; Ἐμεῖς λέμε εὐλαβικὴ τήρηση τῶν παραδεδωμένων τῆς πίστεώς μας!

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἓνα ἄλλο μεγάλο πρόβλημα τῆς "σύγχρονης" θεολογίας μας. Ὁ π. Κύριλλος ἀνέφερε στὴν ἐκπομπή του ὅτι γιὰ νὰ δεχθεῖ ἡ Ἐκκλησία τίς προσωπικὲς ἀπόψεις τῶν ἁγίων, πρέπει αὐτὲς νὰ ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ἀπὸ Οἰκουμενικὴ ἢ τοπικὴ Σύνοδο. Βλέπετε ὅτι ἡ "βαλίτσα πάει πολὺ μακριά" ἀφοῦ μπερδεύονται δογματικὲς καὶ θεολογούμενες ἀλήθειες. Τὰ ὅσα ὅμως ἰσχυρίζεται ὁ π. Κύριλλος μᾶς ὁδηγοῦν στὴν ἐπαναδιατύπωση (ὄχι ἐπαναδιαπραγμάτευση) τοῦ ὅρου "θεολογούμενον". Ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Νικόλαος Ξεζάκης γράφει σχετικὰ στὸ πανεπιστημιακὸ σύγγραμμά του "Προλεγόμενα εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Δογματικὴν" (σελ. 176) : "Ὡς θεολογούμενον δύναται νὰ νοηθῇ ἄποψις ἑνὸς ἢ περισσοτέρων Πατέρων καὶ θεολόγων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία σχετίζεται πρὸς θέματα πίστεως καὶ ἡθικῆς καὶ τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδεχθεῖ ὁ πιστός, ὑπὸ τὴν

προϋπόθεσιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει διατυπώσει διάφορον ἄποψιν, ἢ δὲν ἔχει εἰσέτι ἀποφανθῆ. Τὸ θεολογούμενον εἶναι δυνατόν νὰ κυκλοῦται εἰς τὸν χώρον τῆς Ὁρθοδόξου Δογματικῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιφάσκει πρὸς δόγμα ἢ ἀκολουθίαν δόγματος...Ὡς θεολογούμενον ἐπὶ παραδείγματι θεωρεῖται ἡ ἄποψις, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀγγέλων,...δὲν ὑπάρχει σαφῆς καὶ ρητῆ ἐπίσημος ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἄποψις εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν φέρεται διατυπουμένη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ...". Μήπως εἶναι λίγα τὰ θεολογούμενα θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἔχει λάβει ἐπίσημη θέση καὶ ὅμως ἔχουν γίνει ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὴν καθολικὴ ὀρθόδοξον συνείδηση καὶ πρακτικῆ; Ἄς ἀφήσουμε τὴν Ἐκκλησία νὰ ἀποφανθῆ ἐπίσημα γιὰ τὸ θέμα αὐτό, διαφοροτικὰ (ἢ ὡς τότε) ἄς μὴν βγάξουμε ἀφοριστικὰ συμπεράσματα γιὰ τὶς γνώμες τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας ὅταν μάλιστα εἶναι γνωστὸ ὅτι :

A- ἂν καὶ οἱ Πατέρες ὑπόκεινται, ὡς ἄνθρωποι, εἰς τὸ ἐνδεχόμενον πλάνης, ὅμως " δὲν διετύπωσαν εἰς τὰ συγγράματα αὐτῶν μόνον τὴν προσωπικὴν των πίστιν, ἀλλὰ καὶ τὴν καθολικὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὰ συγγράματα τῶν Πατέρων <<ἀντανακλᾶται ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδησις καὶ τὸ βαδὺ αἰσθημα τῆς εὐδύνης ἔναντι τοῦ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας...ἡ ἱερὰ Παράδοσις μεταδιδόμενη ὡς ζωὴ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, φέρεται ἐν τοῖς ἔργοις τῶν Πατέρων>>. (ὡς ἄνω σύγγραμμα σελ. 126-7) καὶ

B- αὐτὸ πὺν προϋποθέτει τὴν ἀσφαλῆ γνώση εἶναι ὁ φωτισμὸς πὺν παρέχει τὸ Πανάγιον Πνεῦμα. Ἄκόμα καὶ Σύνοδος νὰ συνέλθῃ, ἂν δὲν εἶναι δεκτικὰ τὰ μέλη της στὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τότε αὐτὸ δὲν ἐπενεργεῖ καὶ ἄρα οἱ ἀποφάσεις της ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια! Ἄλλωστε ἂν οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς δὲν γίνον ἀποδεκτὲς ὁμοφώνως ἀπὸ κλῆρο καὶ λαό, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν καθολικὴ, γνήσια συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, εἰς μάτην ὁ κόπος! (βλ. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, τόμ. Β', σελ. 401-408).

Κατόπιν ὄλων τούτων, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ ἡ εὐλογος ἐρώτησις. Γιατί νὰ ἀπορρίψουμε τὴν ἄποψη τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου καὶ ὄχι αὐτὴν τοῦ π. Κυρίλλου, τὴν στιγμὴ μάλιστα πὺν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀκόμη πάρει ἐπίσημο θέση; Πάντως ἀνησυχοῦμε πολὺ γιὰτὶ καθὼς φαίνεται ἡ Ἐκκλησία μας μᾶλλον "βιάστηκε" νὰ ἀγιοποιήσῃ ἕναν Πατέρα καὶ Διδάσκαλο (ἢ μήπως δὲν εἶναι οὔτε διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας;) πὺν τόσα πολλὰ καὶ σημαντικὰ "λάθη" (λανθασμένες ἐκτιμήσεις) ἔκανε ἐπὶ θεολογούμενων θεμάτων! Ἀπαριθμοῦνται κατωτέρω ὅσα ἔπασαν στὴν ἀντιληψὴ μας: (σὲ παρένθεση οἱ-ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ λέξη- "ἀμφισβητίες")

1-Λάθος ἐκτίμηση στὸ θέμα της συγγενείας ἐκ τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος (π. Κύριλλος)

2-Λάθος ἐκτίμηση στὸ θέμα τοῦ "ἐγκεφαλικοῦ θανάτου" (π. Νικόλαος Χατζηνικολάου στὴν ἡμερίδα Βιοηθικῆς 23-2-02 στὸ Ε.Ι.Ε.),

3-Λάθος ἐκτίμηση στὸ θέμα τῆς ψυχοσωματικῆς προετοιμασίας γιὰ συμμετοχὴ στὸ Μυστήριον τῆς Θείας Μεταλήψεως (ἐλλογ.κ. Γ. Φιλίας καὶ κ. Π. Βασιλειάδης, Περιοδικὸ "Σύναξη" τεύχ. 61, σελ. 45-52 καὶ 29-43 ἀντιστοιχῶς),

4-Λάθος στὸ θέμα τῆς ἐγκυρότητος ἢ μὴ τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ "Βαπτίσματος" (νεωτέρα γενιὰ θεολόγων),

5-Λάθος στὸ θέμα τοῦ ἂν οἱ Λατῖνοι εἶναι αἰρετικοὶ ἢ ὄχι (ὡς ἄνωτέρω),

6-Λάθος στὴ διάκριση μεταξύ τῶν μεθόδων τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας καὶ ἀκριβείας (ὡς ἀνωτέρω),

7-Λάθος στὸν καταρτισμὸ "λίστας" ἀμαρτημάτων. (βλ. "Ἐξομολογητάριον") Πρὸ ἐτῶν εἶχαν κατηγορηθεῖ κληρικοί-ἐξομολόγοι, ποὺ εἶχαν σταλεῖ σὲ παραμεθόριες μητροπόλεις γιὰ νὰ ἐξομολογήσουν, ὅτι μοίρασαν στοὺς πιστοὺς σχετικὲς λίστες ἐνῶ καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία χρησιμοποιοεῖ ἀνάλογη βοηθητικὴ λίστα σὲ σχετικὸ φυλλάδιό της ποὺ κυκλοφορεῖ στὶς ἡμέρες μας! ("γιὰ μιὰ καλὴ ἐξομολόγηση", Κ.Α. 99.04.044, Ἀνατύπωση 1999),

8-Λάθος στὸ θέμα τῆς "φυλακῆς" τῶν αἰσθήσεων λ.χ. τῶν ὀφθαλμῶν (κ. Β. Ἀργυριάδης, περιοδικὸ "Τόλμη", τεύχ. Νοεμβρίου 2001, σελ. 54- ἐδῶ ὑπῆρξε καὶ βάνουση παρερμηνεῖα τῶν λόγων τοῦ Ἁγίου Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου!)

καὶ πολλὰ ἄλλα "λάθη" ποὺ δὲν ἀνακαλοῦμε αὐτὴ τὴ στιγμή. Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι εὐλόγο νὰ ἀναρωτηθεῖ κανεὶς καὶ γιὰ τὴν αὐθεντία καὶ τὸ ἀλάθητο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ φώτιζε τοὺς ἁγίους νὰ ὀρθοτομοῦν τοὺς λόγους τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀληθείας ἢ μήπως αὐτὸ ἀποτελεῖ βλασφημία; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅμως, καὶ ἡ σχετικοποίηση -ὡς ἐπιλεκτικὴ ἀποδοχὴ ἢ ἀπόρριψη- τοῦ ἁγιοπνευματικοῦ φωτισμοῦ τῶν ἁγίων δὲν εἶναι βλάσφημη; Ἐμεῖς πάντως προτιμοῦμε νὰ μὴ "πολυπραγμονοῦμε" ἀλλὰ νὰ "ἐπόμεθα τοῖς πεποιραμένοις" ἁγίοις ἡμῶν πατρᾶσι ὡς ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς χαριτώνει ὥστε νὰ μιμούμαστε τοὺς ἁγίους μας κατὰ τὸ "μάλιστα μὲν ἔργοις"!!!

Μετὰ τιμῆς καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ,

Πρεσβύτερος Στέφανος Στεφόπουλος

Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Δημητρίου Ἀμπελοκήπων